

Законодавство України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0033729-21#Text> 1

6. Рогальська-Яблонська І. П. Соціалізація дітей в умовах сучасного освітнього середовища ДНЗ на засадах наступності та перспективності. Науковий вісник Миколаївського державного університету ім. В. Сухомлинського. Серія: Педагогічні науки. 2012. Вип. 37. Т. 1. С. 351–356. 6
7. Сухомлинський В. О. Моральні заповіді дитинства і юності. Київ : Радянська школа, 1966. 232 с. 7
8. Huizinga J. Homo Ludens: A Study of the Play Element in Culture. Boston : Beacon Press, 1971. 220 p. 8

НАСИЛЬСТВО В СІМ'Ї У ЗВ'ЯЗКУ З ВІЙСЬКОВИМ СТАНОМ

Дарина Шантала

Полтавський національний педагогічний університет імені В. Г. Короленка
darinasaptala@gmail.com

Науковий керівник: Наталія Сайко

Постановка проблеми. Насильство в сім'ї є актуальною проблемою. Попри повномасштабну війну, розпочату рф на території України 24 лютого 2022 року, проблема домашнього насильства не стала менш важливою. Війна, як і будь-яка екстремальна ситуація, лише загострює проблеми людей, які були й до цього. Зокрема це стосується насильства в сім'ях. Домашнє насильство під час війни – це поширене явище, яке стає ще більш небезпечним, ніж у мирний час. Людям, які зазнали такого насильства зараз, знайти вихід важче – вони часто обмежені у пересуванні; їм немає в кого попросити про допомогу, вони ще більш залежні від кривдника фізично й матеріально [5].

Згідно з аналітичним висновком ЮРФЕМ, ситуації збройного конфлікту, період постконфліктного врегулювання та випадки вимушеного переселення можуть посилювати масштаби та інтенсивність вже наявних форм насильства, а також призводить до появи його нових форм. За словами юристки міжнародної правозахисної організації «Ла Страда Україна» Дарії Пильо, з початком вторгнення Росії кількість дзвінків на гарячу лінію із запобігання домашньому насильству зменшилася. Але це не означає, що зменшилася кількість таких випадків. Навпаки, домашнє насильство загострюється під час війни в родинах, де воно було й до того, і може виникнути на тлі конфліктів та загальної напруженості там, де його раніше не було.

«Причин зменшення кількості дзвінків багато, – розповідає Дарія. – Через воєнний стан люди налякані, часто не вірять, що їхній дзвінок може щось змінити, думають, що краще терпіти. В деяких регіонах немає фізичної можливості зробити дзвінок, та й поліція і суди не працюють так, як раніше. Поліція задіяна в охороні громадського порядку й не виїздить зараз на випадки домашнього насильства, а суди не розглядають такі справи».

Психолог Громадського Руху «Віра, Надія, Любов» Микита Пермяков у своєму інтерв'ю для Української Гельсінської Спілки з прав людини розповів, що проблема не стала менш гострою, ніж раніше, якраз навпаки: «Сьогодні з боку внутрішньо переміщених осіб є багато запитів про погіршення стосунків у сім'ях. Однак, коли ми говоримо про домашнє насильство, ми повинні розуміти, що це не лише фізичне насильство, а й психологічне, економічне і т.д. Щодо “авторів” насильства, то зазвичай його вчиняють саме чоловіки. У зв'язку з війною багато чоловіків втратили роботу, змінили сферу діяльності, і це вплинуло й на стосунки в родинях. На одному з заходів працівники правоохоронних органів зауважили, що повідомлень та заяв про вчинення домашнього насильства в період війни стало набагато більше. На жаль, сьогодні це наш другий невидимий фронт» [1].

Ця інформація також підтверджується зібраною Полтавської приймальною УГСПЛ статистикою звернень та повідомлень щодо вчинення домашнього насильства. Так, серед відділів Національної поліції Полтавської області за період з 01.06.2023 по 04.01.2024 року було зареєстровано 12 230 звернень щодо факту вчинення домашнього насильства. Якщо говорити про сім'ю – це пригніченість, коли хтось із подружжя – жінка чи чоловік – відчуває, що їх обмежують, що їхні права або точка зору не враховуються, що в них стає все менше вільного часу, а рутинна робота стає своєрідним примусом. Дуже часто потерпілі закриваються в собі та не мають бажання спілкуватися. Важливим моментом є довіра. Такою може стати близька людина: родичі, подруга або друг. Важливо не тиснути на людину, а дати можливість виговоритися. Якщо людина не розповідає всіх подробиць, не треба її примушувати. Настане момент, коли вона сама зможе цим поділитися. Найголовніше - мати довірливі стосунки з постраждалою особою.

Насильство проявляються не лише у фізичній формі. Йдеться про моральний виклад основного матеріалу. Домашнє (побутове) насильство (англ. Domestic violence чи domestic abuse), або сімейне насильство (family violence) – це насильство чи інше жорстоке поводження однієї людини (людей) над іншою (іншими) у рамці побутових відносин, таких як шлюб чи співжиття. Воно може називатися насильством з боку інтимного партнера, коли здійснюється чоловіком (дружиною) чи інтимним партнером(кою), мати місце як у гетеросексуальних, так і в одностатевих стосунках, між людьми, що перебувають у дійсному шлюбі/стосунках чи що перебували в таких раніше. Домашнє насильство також включає насильство щодо дітей, батьків, старших родичок чи родичів та інші насильницькі акти між членами родини. В сучасному світі все більше жінок потерпають від домашнього насильства. «Сімейне насильство» (family violence) є ширшим за обидва зазначені терміном, воно використовується, щоб включити насильство над дітьми, людьми похилого віку та інші насильницькі акти між членами родини. [2]

У 1993 році ООН у Декларації про усунення насильства проти жінок визначила домашнє насильство як: «Фізичне, сексуальне та психологічне насильство, що відбувається в родині, включаючи побиття, сексуальні зловживання над дітьми жіночої статі удома, насильство, пов'язане з посагом,

подружні зґвалтування, «жіноче обрізання» та інші шкідливі для жінок традиційні практики, неподружнє насильство та насильство, пов'язане з експлуатацією». Форми домашнього насилля Домашнє насильство набуває численних форм, включно з фізичним, сексуальним, репродуктивним, економічним, психологічним, емоційним, вербальним та релігійним» [5].

- Фізичне насильство — умисне нанесення побоїв, тілесних ушкоджень, що може призвести або призвело до травмування, порушення фізичного чи психічного здоров'я, нанесення шкоди честі та гідності, в окремих випадках, до смерті постраждалого.

- Економічне насильство — форма домашнього насильства, що включає умисне позбавлення житла, їжі, одягу, іншого майна, коштів чи документів або можливості користуватися ними, залишення без догляду чи піклування, перешкоджання в отриманні необхідних послуг з лікування чи реабілітації, заборону працювати, примушування до праці, заборону навчатися та інші правопорушення економічного характеру.

- Зґвалтування — форма домашнього насильства, що включає будь-які діяння сексуального характеру, вчинені стосовно повнолітньої особи без її згоди або стосовно дитини незалежно від її згоди, або в присутності дитини, примушування до акту сексуального характеру з третьою особою, а також інші правопорушення проти статевої свободи чи статевої недоторканості особи, у тому числі вчинені стосовно дитини або в її присутності.

- Сексуальне насильство — вчинення будь-яких насильницьких дій сексуального характеру, не пов'язаних із проникненням в тіло іншої особи, без добровільної згоди потерпілої особи.

- Психологічне насильство — форма домашнього насильства, що включає словесні образи, погрози, у тому числі щодо третіх осіб, приниження, переслідування, залякування, інші діяння, спрямовані на обмеження волевиявлення особи, контроль у репродуктивній сфері, якщо такі дії або бездіяльність викликали у постраждалої особи побоювання за свою безпеку чи безпеку третіх осіб, спричинили емоційну невпевненість, нездатність захистити себе або завдали шкоди психічному здоров'ю особи [3].

Висновки і перспективи подальших досліджень. Домашнього насилля набуває все більшої концептуалізації найчастішими формами прояву насильства є фізичне, сексуальне, емоційне та психологічне. Гендерне насильство за своєю структурою є доволі багатоаспектним соціальним феноменом, яке зачіпає практично всі сфери життя: політичну, економічну та сімейну. Подолання проблеми насильства можливе шляхом запровадження належної державної політики, розробки теоретико-методологічних засад дослідження цього явища, для того, щоб ця проблема була викорінена з суспільного життя, треба продовжувати концептуалізувати поняття насильства, вимірювати кількість випадків повторення насильства, окреслювати які стосунки вважаються аб'юзивними [4].

На основі цього можливо розробити функціональний апарат допомоги та підтримки для жінок. Подолання насильства буде можливим, якщо буде зменшення дискримінації жінок, адже і досі продовжують існувати стереотипи

гендерної ідентичності, міжособистісних відносин, на системному та структурному рівнях, яка у свою чергу впливає на розвиток суспільних відносин [3].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Боряк О. Злочини і правопорушення в сфері статевого життя за архівними документами XVIII–XIX століть (випадки зґвалтувань і проституції). *Етнографія статевого життя й тілесності*. Київ: Центр культурно-антропологічних студій, ПАТ «ВІПОЛ», 2013. С. 68–80.
2. Жінки і чоловіки в Україні. Статистичний збірник / за ред. О. О. Кармазіної. Київ: Державна служба статистики України, 2015.
3. Стоп насильству! *Школа Рівних Можливостей*. 2016. URL: <https://gender-ua.org/projects-stop-nasilstvu-2016>
4. Шевченко Ю. Домашнє насильство під час блекауту: які ознаки і куди звертатися, щоб захистити себе та тих хто поряд. *ТСН. Ексклюзив ТСН*. 2022. URL: <https://tsn.ua/exclusive/domashnye-nasilstvo-u-blekauti-yaki-oznaki-i-kudi-zvertatisya-schob-zahistiti-sebe-ta-tih-hto-poryad-2213773.html>
5. Юристи б'ють на сполох: під час війни зростає домашнє насильство. Українська Гельсінська спілка з прав людини. 2022. URL: <https://www.helsinki.org.ua/articles/yurysty-b-iut-na-spolokh-pid-chas-viyny-zrostaie-domashnie-nasylstvo/>

ВПРОВАДЖЕННЯ ПІДХОДУ ДИФЕРЕНЦІЙОВАНОГО НАДАННЯ ПОСЛУГ ПРЕДСТАВНИКАМ КЛЮЧОВИХ ГРУП ІНФІКУВАННЯ ВІЛ В УКРАЇНІ

Інна Шваб, Вадим Лютий

*Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
iashvab.fpsrso23m@kubg.edu.ua, v.liutyi@kubg.edu.ua*

Постановка проблеми. Вірус імунодефіциту людини (ВІЛ), є однією з найбільших глобальних соціальних проблем у світі. Україна залишається однією з країн, де продовжує зростати кількість нових випадків інфікування ВІЛ та смертей від СНІДу. З початком повномасштабного вторгнення росії на територію України ситуація щодо контролю над ВІЛ-інфекцією погіршилася через втрату актуальних даних щодо кількості людей, які живуть з ВІЛ, через міграційні процеси, труднощі в залученні до тестування населення та складність надання ВІЛ-послуг через постійні ракетні атаки. Все це відобразилося у зниженні виявлення нових випадків ВІЛ, зменшенні кількості людей, котрі отримують антиретровірусну терапію (АРТ) та, як наслідок, зростання смертності від хвороб, зумовлених ВІЛ-інфекцією. За таких умов для досягнення цілей профілактики ВІЛ необхідно використовувати найбільш ефективні стратегії залучення людей до тестування на ВІЛ і надання соціальної підтримки особам, які живуть з ВІЛ (ЛЖВ), та ключовим групам інфікування ВІЛ.